

radiuscollege

SP

HANDBOEK
Serviceprogramma

Inhoudsopgave

	Inleiding	2
1	Wat is een Serviceprogramma?	3
2	Doel van een Serviceprogramma	3
3	Plaats Serviceprogramma in het Radius Concept	4
	3.1 Onderwijsvisie	4
	3.2 Relatie leerbreinprincipes en ontwikkelingskenmerken Radius studenten	5
	3.3 Curriculum en frequentie	5
	3.4 Voorbeeldrooster	6
4	Hoe verloopt een Serviceprogramma	7
	4.1 Opbouw van de les	7
	4.2 Rol en taken student	7
	4.3 Rol en taken docent / instructeur	7
5	Beoordeling van deze onderwijsvorm	8
	5.1 Hoe verloopt een SP-beoordeling	8
	5.2 Bijdrage SP aan studievoortgang(meter)	8
6	Literatuur en koppelingen	9
	6.1 Bronvermelding	9
	6.2 Aanbevolen informatie	9
	Bijlage 1. Toelichting per leerbreinprincipe	10
	Bijlage 2. Voorbeeld Serviceprogramma docentversie	11
	Bijlage 3. Voorbeeld Serviceprogramma studentversie	12

Inleiding

Dit handboek Serviceprogramma (SP) is bedoeld als leidraad voor de docent. Het handboek behandelt o.a. het doel van de onderwijsvorm Serviceprogramma, de plaats binnen het curriculum en een toelichting op de didactische toepassing.

In de bijlagen zijn sjablonen en documenten horende bij de onderwijsvorm SP opgenomen. Handboek en de bijlagen zijn digitaal te vinden via de O&I-site

(start - werkrumteRadiusCollege - Onderwijs en Innovatie - CGO_documenten_RadiusConcept).

Opmerkingen, suggesties of verbeteringen zijn van harte welkom. Graag mailen naar m.dijke@rocwb.nl

Veel succes!

Dienst Onderwijs en Innovatie.

ROC West-Brabant

Radius College

Dienst Onderwijs & Innovatie

Uitgifte: maart 2013

Versie: 03

Serviceprogramma

1. Wat is een Serviceprogramma?

Het Serviceprogramma (SP) is een zogenaamd flankerende onderwijsvorm. Een SP duurt meestal 40 minuten of, indien aaneengeschakeld, een veelvoud daarvan: bijv. 2x40 of 3x40. De lesgroep bestaat uit 24 studenten.

2. Doel van een Serviceprogramma

SP heeft als doel: vaardigheden trainen.

Veel oefenen en belangrijke beroepshandelingen zo goed mogelijk internaliseren (oftewel “inslijpen”). De kracht van herhaling is belangrijk (bron breinleren). Wat we feitelijk willen bereiken is dat er verbindingen worden gelegd in de hersenen zodat het geleerde “blijft hangen”.

Een SP wordt (meestal) niet gebruikt om een nieuw onderwerp of nieuwe vaardigheid te introduceren. Daartoe leent een VHT of een PGT zich meer.

Serviceprogramma

3. Plaats Serviceprogramma in het Radius Concept

3.1 Onderwijsvisie

Binnen het Radiusconcept is gekozen voor onderwijsvormen, die aanzetten tot beroepsleren. Dit houdt in dat we aansturen op het ontwikkelen van competenties. Een competentie is een combinatie van kennis, houding en vaardigheden. Het Radius College wil de student leren om in verschillende beroepssituaties op de juiste manier te handelen (Bleumer, 2006).

FASE 1. BETEKENISGERICHT LEREN	FASE 2. TOEPASSINGSGERICHT LEREN	FASE 3. VERANDERINGSGERICHT LEREN
<p>Het onderwijsleerproces wordt in de 1^e fase vooral vormgegeven door leerprincipes uit Probleemgestuurd Onderwijs waarin via praktijkcasussen studenten betekenisgericht leren. Dit stimuleert de oriëntatie op beroep, werkveld en opleiding. Door het analyseren en problematiseren van deze praktijkproblemen ontdekken en ontwikkelen studenten leerstijlen. Zelfstandig leren werken is uitgangspunt.</p> <p>Onderwijsvormen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Probleemgestuurd onderwijs (PGO)• Vaardigheidstrainingen (VHT)	<p>Het onderwijsleerproces krijgt in de 2^e fase een ProjectGestuurd karakter. Via opdrachten uit de praktijk kunnen studenten hun geleerde vaardigheden toepassen en verrijken. Studenten leren hun analyses te vertalen in plannen en uitvoeren. Leren wordt toepassingsgericht leren. Het overgaan van leer- naar werkstijlen is hier het belangrijkste procesdoel. Het accent ligt op samenwerken.</p> <p>Onderwijsvormen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Projectmatig werken (PR)• Vaardigheidstrainingen (VHT)	<p>In de 3^e fase is het onderwijsleerproces echt ProcesGestuurd. Door feedback op de toepassingen, handelingen en werkwijzen van zichzelf en de ander, wordt gewerkt aan het uitbouwen van beroepscompetenties en kwaliteit. Daarmee komt reflectief leren en het geleerde toepassen in soortgelijke situaties (transfer) centraal te staan. Het overgaan van werk- naar beroepsstijlen is hier het belangrijkste procesdoel. Het accent komt te liggen op functioneren.</p> <p>Onderwijsvormen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Projectmatig werken (PR)• Probleemgestuurde trainingen (PGT)

Het Serviceprogramma is een zogenaamde flankerende onderwijsvorm. Dat houdt in dat zij ten dienste staat aan onderwijsvormen als VHT (1^e tot 4^e leerjaar), PGT (3^e en 4^e leerjaar) en project (2^e tot 4^e leerjaar). VHT, PGT en Project zijn onderwijsvormen met een directe koppeling naar groei op kruispunten uit het kwalificatiedossier van het beroep.

Een voorbeeld:

In periode 5 is een het project “drijvende woning” geroosterd. Dat betekent dat er bijv. 2 dagen x 8 lesweken aan wordt gewerkt. In de 9e evaluatieweek vindt (o.a.) een projectbeoordeling plaats op de 4 werkprocessen (in totaal 17 kruispunten te scoren) waaraan dit project is gekoppeld.

- WP 1.1 Een ontwerp maken
- WP 1.2 Calculeren
- WP 1.3 Een voorstel presenteren
- WP 1.4 Offerte opstellen

Het team weet dat de studenten optimaal moeten kunnen leren binnen dit project. Doel is dat zij maximale groei op deze 4 werkprocessen behalen. In dit voorbeeld zal het team dan kiezen voor deze 8 Serviceprogramma's:

- 2x ontwerpschetsen
- 3x CADtekenen
- 3x kringverwijzingen & formules in Excelcalculaties

Serviceprogramma

3.2 Relatie leerbreinprincipes en ontwikkelingskenmerken Radius studenten

Een groot deel van de studenten van het Radius College valt onder de noemer pubers, met uitzondering van de volwassenen in BBL-opleidingen (meestal avondschooling). De laatste 10 jaar is meer bekend geworden over het functioneren van het puberbrein. De (onderwijs-)neurowetenschap is een nog jonge wetenschap, waar aanvullend onderzoek zal leiden tot robuust(er)e gegevens die je kunt vertalen naar de dagelijkse onderwijspraktijk. Desalniettemin leveren de huidige inzichten (o.a. Crone, 2008, p 81) aanknopingspunten voor het optimaliseren van leerprocessen. Het Radius College (Herman, et al., 2012) heeft deze inzichten gecombineerd met richtlijnen voor leerrendement en leermotivatie uit de traditionele leertheorieën (o.a. Vygotsky, Piaget, Bandura) en vertaald naar tien leerbreinprincipes voor activerend onderwijs.

Leerbreinprincipes vormgeven activerend onderwijs

		PGO	VHT	PGT	SP	PR	PS	VIC
	1. Veilige leeromgeving en relatie	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2. Prikkel de nieuwsgierigheid	✓		✓		✓		
	3. Krachtige leeromgeving op school en bedrijf (stage)					✓	✓	
	4. Herhalen en oefenen		✓		✓		✓	
	5. (Co)creatie als sociale activiteit in plaats van consumptie	✓				✓		✓
	6. Focus (waarom leren we dit?)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	7. Zintuiglijk rijk		✓				✓	
	8. Voortbouwen op het bestaande (kennis/ervaring)	✓		✓		✓		
	9. Positieve feedback op het juiste niveau	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	10. Sturing en structuur	✓	✓	✓				

Bovenstaande tabel toont welke “leerbreinprincipes” worden benut tijdens de onderwijsvormen.

3.3 Curriculum en frequentie

Hoe vaak (aantal maal per week) en hoelang (hoeveel perioden) SP opgenomen wordt in het curriculum is afhankelijk van diversen factoren zoals: niveau opleiding, inhoud opleiding, BOL of BBL. Uitgangspunt is dat SP 1 tot 2 keer per week op het rooster staat en dat deze onderwijsvorm in alle leerjaren (1 tot en met 4) aan bod kan komen.

Voorbeeldrooster

In onderstaande tabel wordt een voorbeeld getoond van een weekrooster (eenheden van 20 minuten) voor een BOL-opleiding tijdens het 3e leerjaar.

3.4 Voorbeeldrooster

	Uren	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
1.	08:00	BPV	BPV	Project aansturing	Project aansturing	
2.	08:20					PGT
3.	08:40			Project	Project	aansturing
4.	09:00			zelfstandig	zelfstandig	PGT OLC
5.	09:20			werken	werken	
6.	09:40					
7.	10:00					PGT terugkoppeling
8.	10:20	PAUZE	PAUZE	PAUZE	PAUZE	PAUZE
9.	10:40					PGT terugkoppeling
10.	11:00			Project	Project	PGT terugkoppeling
11.	11:20			zelfstandig	zelfstandig	PGT trainen
12.	11:40			werken	werken	
13.	12:00				Project terugkoppeling	
14.	12:20	LUNCH	LUNCH	LUNCH	LUNCH	LUNCH
15.	12:40	PAUZE	PAUZE	PAUZE	PAUZE	PAUZE
16.	13:00			Zelfstandig werken	Portfolio voortgang	PGT trainen
17.	13:20			Project terugkoppeling	Taal-en rekenacademie	PGT feedback
18.	13:40			SP		
19.	14:00			SP		
20.	14:20	PAUZE	PAUZE	PAUZE	PAUZE	PAUZE
21.	14:40					PGT feedback
22.	15:00					Studieloopbaan-begeleiding
23.	15:20					
24.	15:40					
25.	16:00					
26.	16:20					
27.	16:40					
28.	17:00					
29.	17:20					
30.	17:40					
31.	18:00					

Serviceprogramma

4. Hoe verloopt een Serviceprogramma

4.1 Opbouw van de les

 	Stap 1: 5 minuten opstart instructeur en richten op de oefen- en herhaaldoelen van die dag koppeling naar nut van deze SP: bijv. project of PGT of stage
 	Stap 2: 30 minuten zelfstandig oefenen o.l.v. instructeur
  	Stap 3: 60 minuten instructeur loopt rond en helpt ieder individueel op zijn niveau
	Stap 4: 5 minuten afsluiting

4.2 Rol en taken student

Actief meedoen tijdens de SP
Begrijpen waarom oefenen & herhalen belangrijk zijn
Zicht hebben op voortgang in je portfolio zodat je goed ziet welke SP's je echt nodig hebt

4.3 Rol en taken docent / instructeur

	Duidelijke doelen stellen
	Het nut, het waarom van iedere SP kunnen duiden en linken aan ieders persoonlijke portfolio-opbouw
	Vakinhoudelijk voordoen (modelling)
	Begeleiden en motiveren tijdens de SP
	Gerichte feedback geven tijdens en na de SP

Beoordeling

5 Beoordeling van deze onderwijsvorm

5.1 Hoe verloopt een SP-beoordeling

Niet van toepassing, SP is een flankerende onderwijsvorm.

5.1 Bijdrage SP aan studievoortgang(meter)

Niet van toepassing, SP is een flankerende onderwijsvorm.

Bronnen & info

6 Literatuur en koppelingen

6.1 Bronvermelding

- Bleumer, F. (2006). Onderwijskundig kader Radius College, samenvatting. Radius College te Breda.
- Crone, E. (2008). Het puberende brein. Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam.
- Herman, T., van Overbeek, T., Dijke, M.D., Kleinloog, M. & de Waal, W. (2012). Visie op puberbegeleiding. *Advies professionalisering richting activerend onderwijs*. Project Puberbrein te Breda.

6.2 Aanbevolen informatie

- <http://www.laukwoltring.nl/pages/nl/literatuur/andere-schrijvers.php>

Bijlage 1. Toelichting

Toelichting per leerbreinprincipe

1. Veilige leeromgeving en relatie

Een student zal leren indien deze zich open stelt voor leren. Het gaat hier over de innerlijk toestand van de lerende. Zeer sterke emoties 'etsen' herinneringen in het geheugen zowel positief als negatief. Daarmee is de emotionele, sociale en fysieke veiligheid van de lerende een basisvoorwaarde. Als zijn aandacht nodig is voor 'verdediging' in de klas, gevoelens van onbehagen, faalangst of onbewuste vluchtreflexen dan is er geen energie voor leren. De positieve werkrelatie die de docent met iedere student aangaat is hierbij essentieel.

2. Prikkel de nieuwsgierigheid

Een bevorderlijke emotie voor leren is nieuwsgierigheid. Een lerende leert het beste als de uitdaging groot is, de stress niet te hoog is (en ook niet te laag) en als hij de zin van het geleerde inziet. Studenten besteden meer aandacht aan onderwerpen die voor hen nieuw en betekenisvol zijn (belangrijke relatie met punt 6. focus).

3. Krachtige leeromgeving op school en in het bedrijf (stage)

De context waarin iemand leert, is belangrijk. Is deze realistisch (dus lijkend op de praktijk, 'het echte leven') dan zal het geleerde beter kunnen worden opgeroepen in vergelijkbare situaties (transfer). De school kan leren bijzonder krachtig bevorderen door inrichting van de leeromgeving (o.a. aankleding klaslokaal, simulatieruimtes, rollenspelen, realistische werkvormen, computerprogramma's, excursies, gastdocenten en demonstratiemodellen).

4. Herhalen en oefenen

Lerenden moeten actief aan de slag blijven met wat ze hebben geleerd. De eerste zes weken zijn cruciaal om het geleerde te herhalen in steeds wisselende werkvormen. Oefening en herhaling baren kunst. Het internaliseren van (beroeps)gedrag kan worden bereikt door steeds weer oefenen, vaak in wisselende en/of steeds moeilijker wordende contexten.

5. Co-creatie als sociale bezigheid in plaats van consumptie

Het brein van de lerende vindt het prettig om zelf informatie te ordenen, betekenisvolle patronen te maken en te ontdekken, vooral in interactie met elkaar. We spreken dan van coöperatief leren, waarbij ook de metacognitieve vaardigheden (leren leren) sterk worden gestimuleerd. Er komt dan een proces van co-creatie tot stand dat dopamine laat stromen, waardoor neurale verbindingen sterker worden.

6. Focus (waarom leren we dit?)

Focus (aandacht richten) is noodzakelijk om te leren. Het richten van aandacht blijkt een rol te spelen bij het doorsturen van informatie naar het kortetermijngeheugen. Studenten focussen gemakkelijker als zij weten waarom ze iets leren. Waar werken we vandaag naar toe? Wat is het doel? Ergo: als de student het nut van het geleerde inziet, neemt zijn focus toe en daardoor kan zijn leerrendement toenemen.

7. Zintuiglijk rijk

Onderwijs dat meerdere zintuigen aanspreekt in het leerproces zorgt ervoor dat het geleerde beter beklijft en sneller op te halen is. Bovendien speel je in op meer verschillende individuele voorkeuren van leren. Als lessen zich niet beperken tot een taalkundige (boeken en mondelinge uitleg) insteek, maar er daarnaast ook gebruik gemaakt wordt van beelden (film, powerpoint, concrete voorwerpen), discussievormen, socratische gespreksvoering, trial- & error-momenten, demonstratiemodellen, doe-opdrachten en beweging, dan zijn de verbindingen in de hersenen sterker.

8. Voortbouwen op het bestaande (kennis/ervaring)

Voorkennis activeren zorgt er voor dat nieuwe kennis gemakkelijker kan worden gekoppeld en daardoor wordt nieuwe kennis sneller en beter opgenomen. Methodes als mindmappen, brainstormen, snellezen en een concentrisch curriculum kunnen dat bevorderen.

9. Positieve feedback op het juiste niveau

Feedback op het juiste moment geven heeft een sterk effect op leren. Met het juiste moment wordt bedoeld: qua tijd (dus niet een paar dagen later) en qua soort (proces- of taakfeedback). Procesfeedback die ingaat op zichtbare inspanning en doorzetten tijdens het leren is zeer effectief en bevordert de leermotivatie van lerenden. Taakfeedback die ingaat op zichtbaar resultaat van de inspanning is eveneens effectief en bevordert het geloof in eigen kunnen (eigen effectiviteitsverwachting).

10. Sturing en structuur

Pubers heb sturing nodig om te kunnen leren samenwerken, plannen en organiseren, reflecteren en omgaan met onverwachte situaties. Hierbij is sprake van afnemende sturing en structurering naarmate studenten ouder worden. De docent dient sturing en structuur gefaseerd aan te bieden met als doel zelfsturing en eigen verantwoordelijkheid voor de jongvolwassene.

Bijlage 2. (Docent)

Voorbeeld Serviceprogramma docentversie

Voorbeelden vind je digitaal op de portal:

Start > Werkruimte Radius College > Onderwijs en Innovatie > Database CGO onderwijsproducten > Serviceprogramma_(SP)_2000-2999

<https://portal.rocwb.nl/sites/radiuscollege/oeni/Database%20CGO%20onderwijsproducten/Forms/AllItems.aspx?RootFolder=%2fsites%2fradiuscollege%2foeni%2fDatabase%20CGO%20onderwijsproducten%2fServiceprogramma%5f%28SP%29%5f2000%2d2999&FolderCTID=&View=%7bCC022F72%2dE73D%2d4516%2dBD09%2d05FE87C601F1%7d>

Bijlage 3. (Student)

Voorbeeld Serviceprogramma studentversie

Voorbeelden vind je digitaal op de portal:

Start > Werkruimte Radius College > Onderwijs en Innovatie > Database CGO onderwijsproducten > Serviceprogramma_(SP)_2000-2999

<https://portal.rocwb.nl/sites/radiuscollege/oeni/Database%20CGO%20onderwijsproducten/Forms/AllItems.aspx?RootFolder=%2fsites%2fradiuscollege%2foeni%2fDatabase%20CGO%20onderwijsproducten%2fServiceprogramma%5f%28SP%29%5f2000%2d2999&FolderCTID=&View=%7bCC022F72%2dE73D%2d4516%2dBD09%2d05FE87C601F1%7d>